

*DIPLOMATARI DEL MONESTIR DE SANTA MARIA DE SERRATEIX (SEGLES X-XV), DE JORDI BOLÒS*¹

La Fundació Noguera publica un nou diplomatari, ara del monestir de Serrateix, a la comarca del Berguedà, i a cura del doctor Jordi Bolòs, a partir de la seva pròpia tesi doctoral, del 1983 i titulada justament *Els monestirs del comtat de Berga des de llurs orígens fins a l'any 1400. El monestir de Santa Maria de Serrateix*.

Bolòs elabora un complet estudi introductori, amb una primera part sobre la història del monestir, a l'actual municipi de Serrateix i Viver, citat per primera vegada l'any 941 i dedicat a la Mare de Déu i a sant Urbici, un sant ermità que va viure entre les terres de la Gascunya i Sobrarb (fet pel qual hom opina que en un primer moment els monjos o una part d'ells provenen d'aquell territori aragonès).

L'any 977, en tot cas, esdevé la seu d'un monestir de fundació comtal, dels comtes de Cerdanya, i la documentació que es publica descriu tot el procés que du a la creació, construcció, ampliació posterior, etcètera. Fou consagrat el 1123 per Oleguer, arquebisbe de Tarragona.

Bolòs també es refereix als abats i a la comunitat humana del monestir fins a la primera del segle XVI. Descriu també els seus dominis, a partir de les donacions fetes pel comte Oliba de Cerdanya a la parròquia de Serrateix i el lloc de Viver, i ampliat amb altres cessions a les mateixes comarques del Berguedà i la Cerdanya, i altres. Talment, tracta de l'organització territorial amb els termes del castell i els de la parròquia, nuclis de població i masos.

En un altre breu apartat s'inclouen referències als pagesos vassalls de l'abadia, a partir també de la documentació que es publica, sobretot documents d'establiments en terres i altres béns immobles, i s'insisteix en l'especial configuració de les relacions senyoriales i en la condició jurídica dels homes i les dones que habiten el domini.

Es tracta, en tot cas, d'un corpus documental important i extens: quatre-cents vint-i-un documents que es troben sobretot a l'Arxiu Diocesà de Solsona i a l'Arxiu Capitular de Cardona, i en altres, i que van des del segle X fins al XV, amb una peça del XVIII. Són documents de contingut divers, i alguns fins i tot no es refereixen pròpiament al monestir, però s'incorporen al seu arxiu. Pel que fa a la tipologia dels documents, hi ha donacions, compres, bescanvis, testaments i deixes testamentàries, cessions a la comunitat, llevadors de comptes i capbreus, censals i establiments, actes de presa de possessió senyorial, redempcions perso-

1. Barcelona, Fundació Noguera, 2006, col·lecció «Diplomatari», núm. 42, 711 p.

nals, evacuacions o renunciïes a terres, queixes contra el recurs a la violència senyorial, empenyoraments, actes judicials, arrendaments, beneficis eclesiàstics, etcètera. També es fa al·lusió a alguns documents possiblement falsificats.

Com és habitual en aquest tipus d'edicions, Bolòs refereix les normes de transcripció usades i les fonts i la bibliografia consultada per a l'elaboració d'aquest ingent treball.

I després ja s'editen els documents, amb el seu aparell crític acuradament elaborat (p. 75-623). Són quatre-cents vint-i-un documents, el primer dels quals es pot datar entre els anys 910 i 911 (venda d'una vinya al Viver) i el darrer, al segle XVIII (un inventari de documents del monestir). En cada un s'indiquen les seves concordances o discordances amb altres còpies o trasllats i notes existents sobre el document en qüestió o amb altres publicacions anteriors.

Finalment, un ampli i molt detallat índex onomàstic enriqueix l'obra i facilita la feina a l'investigador o la persona que faci alguna recerca.

És, doncs, una obra fonamental, fruit d'una ingent tasca de recerca, de consulta obligada per als estudiosos de la història del Berguedà i de gran interès per als estudiosos del dret.

Josep Serrano Daura
Universitat Internacional de Catalunya